

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
катедра країнознавства та туризму, катедра історії світового українства
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Центр канадських студій імені Рамона Гнатишина
Канадський Інститут Українських Студій
Центр українсько-канадських студій ім. Петра і Дорис Кулів
Підляський науковий інститут
Міжнародна асоціація українців
Чеська асоціація українців
Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки
Інститут досліджень діаспори

Міжнародна науково-практична конференція
**ЗАКОРДОННЕ УКРАЇНСТВО:
ВІД ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ
ДО ПРОГНОЗУ РОЗВИТКУ**

26 квітня 2024 року

УДК 94(477-87=161.2)(06)

3-19

Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 квітня 2024 р.) – К.:ТОВ «Геопринт»,2024. – 354 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
протокол № 12 від 24 квітня 2024 р.*

ISBN 978-617-674-065-0

Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції містить його програму та результати студіювань науковців, педагогів, аспірантів і студентів різних регіональних центрів, а також практиків. У публікаціях висвітлюються та аналізуються питання студіювання зарубіжного українства, наукового доробку вітчизняних та зарубіжних діаспорознавців, науки, освіти та просвіти в українському зарубіжжі, мистецтва зарубіжного українства, діаспорознавства в закладах вищої освіти України та зарубіжжя, форм організації зарубіжного українства, культурної та мовної інтеграції українців в країнах оселення, українського зарубіжжя на автохтонних землях, взаємин Української держави та закордонного українства, іноземного досвіду підтримки своїх зарубіжних краян, еміграції українців до Європи після лютого 2022 року

© Винниченко І., упорядкування, 2024

Рада конференції:

Бугров Володимир – професор, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Петришин Роман – професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Балан Ярослав – директор Центру українсько-канадських студій ім. Петра і Дорис Кулів Канадського Інституту Українських Студій

Купріянович Григорій – директор Підляського наукового інституту

Мозер Міхаель – професор, Віденський університет, президент Міжнародної асоціації українців

Хланьова Тереза – PhD, Карлів університет у Празі, Голова Чеської асоціації українців

Бажан Ольга – директорка Центрального державного архіву громадських об'єднань та українці

Оргкомітет конференції:

Любіцева Ольга – професорка, завідувачка катедри країнознавства та туризму КНУ імені Тараса Шевченка

Сергійчук Володимир – професор, завідувач катедри історії світового українства КНУ імені Тараса Шевченка

Макар Віталій – професор, завідувач катедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, директор Центру канадських студій імені Рамона Гнатишина ЧНУ імені Юрія Федьковича

Даниленко Андрій – повний професор, Університет «Пейс» (Нью-Йорк), член Управи Наукового Товариства імені Шевченка в Америці

Гаврилюк Юрій – заступник директора Підляського наукового інституту

Винниченко Ігор – доцент катедри країнознавства та туризму КНУ імені Тараса Шевченка, директор Інституту досліджень діаспори

Гринюк Діана – асистентка катедри країнознавства та туризму КНУ імені Тараса Шевченка, відповідальна секретарка

ОГЛАВ

Програма конференції 13

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Студіювання зарубіжного українства: початки, реалії, перспективи

Журжа І. ІНФОРМАЦІЙНІ ВЕБРЕСУРСИ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА УКРАЇНКИ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТУДІЮВАННЯ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА.....	18
Винниченко І., Архипова Л., Тишук І. ЕМІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ ВІД 1946 РОКУ ДО ПОЧАТКУ 1990-Х: ПРИЧИНИ, ГЕОГРАФІЯ, ОБСЯГИ.....	21
Куліш Н. РОДИНА СТЕЧИШИН В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ.....	23
Чернега Т. ДО ПИТАННЯ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАЗАХСТАНІ.....	27
Гілевич І. БЕРЕСТЕЙЩИНА У НАРОДОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЛЬВОВА (20–30-ті роки ХХ ст.).....	30
Винниченко І. ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ ДІАСПОРИ: ТРИ ДЕСЯТИЛІТТЯ ДІЯЛЬНОСТІ.....	33
Карабардін А. ПАРИЗЬКИЙ ТИЖНЕВИК «ТРИЗУБ»: ВІТЧИЗНЯНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМІГРАЦІЙНОГО ВИДАННЯ.....	37
Дрогобицька О. ПОБУТ ГАЛИЦЬКИХ СЕЛЯН У МЕМУАРНІЙ СПАДЩИНІ ДІАСПОРИ (НА ПРИКЛАДІ СПОГАДІВ М. ЧЕМНОГО «ПОТОПТАНІ МРІЇ»).....	39
Зінченко В., Кирчата Д. УКРАЇНЦІ В ЧЕХІЇ: РЕАЛЬНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА.....	42
Матвійчук Л., Винниченко І., Ткачук А. ПРИМУСОВЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЛЮДНОСТІ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ (НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	45

Науковий доробок вітчизняних та зарубіжних діаспорознавців

Сікорська І. МУЗИЧНЕ ДІАСПОРОЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ЗАРУБІЖНИХ МУЗИЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ: ІСТОРІЯ, СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	49
Конджарян І., Винниченко І., Рябчун А. БАГАТЕ НА ІНФОРМАЦІЮ ДЖЕРЕЛО (КНИГА-АЛЬБОМ «УКРАЇНЦІ В СВІТІ»)...	52
Мазепа О. ГЕНЕАЛОГІЧНО-ГЕРАЛЬДИЧНІ УСТАНОВИ ДІ-ІІІ ПЕРІОДУ.....	54
Сергійчук В. ВАЖЛИВЕ СВДЧЕННЯ З ДІАСПОРИ ПРО БІЙ ПІД КРУТАМИ.....	57
Закіров М. УКРАЇНЦІ УРАЛУ І СИБІРУ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ.....	59
Дзира О. КОНТРПРОПАГАНДИСТСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ РАДЯНСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАРУБІЖНОЇ УКРАЇНКИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ АН УРСР.....	62
Вакулик І. ЮРІЙ БОЙКО ПРО УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО.....	65
Солонська Н. КНИГА УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ ЯК ІСТОРИЧНИЙ ДОКУМЕНТ З ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСТВОЦИДУ.....	68
Ткаченко В. З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИСАНКАРСТВА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....	71
Мага І. ДОКУМЕНТИ ФУНДАЦІЇ ДЛЯ ДОСЛІДІВ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ Є. КОНОВАЛЬЦЯ ЯК ВИЯВ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДІАСПОРИ.....	74
Кривчун В. ФУНКЦІЇ ПЕЙЗАЖУ У НАРИСІ «МИРГОРОДСЬКИЙ ЯРМАРОК» ОЛЕНИ ЗВИЧАЙНОЇ.....	77

Наука, освіта та просвіта в українському зарубіжжі

Шевчук Т. УКРАЇНЦІ ДІАСПОРИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТАХ ХХ СТОЛІТТЯ: АУДИОЗАПИСИ ІВАНА ПАНЬКЕВИЧА.....	81
Ільїн Л., Винниченко І., Шпарага Т. ІНСТИТУТ ДОСЛІДІВ ВОЛИНІ: ОСЕРЕДОК НАУКИ ТА ПРОСВІТИ.....	83

Гаврилюк А. КОБИЗСЬКИЙ ІВАН МИТРОФАНОВИЧ ТА ЙОГО ВНЕСОК У ПЕДАГОГІЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАРУБІЖЖІ (1920-1933 РР.).....	86
Потульницький Г. ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ МАЗЕПИНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ОСОБОВОМУ АРХІВІ ОМЕЛЯНА ПРИЦАКА (1919-2006).....	89
Локаєнко В., Винниченко І. З КОГОРТИ ВИДАТНИХ (МАТВІЙ КРУТЕНЬ).....	91
Болдирев О. УКРАЇНСЬКІ НАУКОВЦІ-ЕМІГРАНТИ В УНІВЕРСИТЕТІ АДМІНІСТРАЦІЇ ДОПОМОГИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ООН.....	94
Хроболова Г. ДОКУМЕНТИ ПРО ГАРВАРДСЬКИЙ ПРОЄКТ З ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОДУ В КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ».....	97
Мушкетик Л. ПИТАННЯ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНЦІВ УГОРЩИНИ.....	100
Дьолог О. МОВОЗНАВЧІ ПОШУКИ ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В МІЖВОЄННІЙ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.....	103
Бойко Г. ВИВЧЕННЯ АБЕТКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ ЗА НАВЧАЛЬНИМ ПОСІБНИКОМ «МОЇ ДРУЗІ».....	106
Петрук Н. УКРАЇНЦІ ЯК ЧАСТИНА ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ЄВРОПИ.....	109
Ріпей М. ПІДТРИМКА УКРАЇНИ НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «СВОБОДА» (США).....	111
Куцов К., Павлишин Л. СТАНОВЛЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» У МІЖВОЄННІЙ ПРАЗІ.....	114
Кліш А., Сиротюк Н. РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ У КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПИСУ «РУСЛАН».....	117
Антонюк Т. СТАНОВЛЕННЯ РІДНОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАРУБІЖЖІ.....	120
Стебельський І. МОЯ ОСВІТА ТА НАУКА ПРО УКРАЇНУ В КАНАДІ.....	123

Мовчан О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОСВІТИ ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНСТВА У ХХ СТОЛІТТІ....	125
Кулешір М. ВЕРСАТИЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЖОНА ПАНЧУКА.....	127
Сидоренко А. ДРУГИЙ ЗИМОВИЙ ПОХІД У ПУБЛІКАЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	130

**Мистецтво зарубіжного українства:
витоки, становлення, постаті, тенденції**

Просалова В. НА ЕМІГРАНТСЬКИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ: З ІСТОРІЇ ПИСЬМЕННИЦЬКИХ ПСЕВДОНІМІВ.....	133
Тимків Б. САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В ДІЯЛЬНОСТІ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....	136
Парацій В. «ВІДКРИТТЯ» МИСТЦЯ ПЕТРА КРАВЧЕНКА В МУЗЕЙНІЙ ЕКСПОЗИЦІЇ.....	139
Бородіца С. АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС РОМАНІСТИКИ ТОДОСЯ ОСЬМАЧКИ: ЖИТТЯ ЯК СЕБЕВИБОРЮВАННЯ.....	143
Молчко У. НАРИС «НЕСТОР НИЖАНКІВСЬКИЙ. У ПЯТНАДЦЯТИ РОКОВИНИ СМЕРТИ» РОМАНА КЛИМКЕВИЧА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	146
Смирнов І., Любіцева О., Гринюк Д. «ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА» ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА.....	148
Палійчук І. РЕЦЕПЦІЯ МІНІМАЛІЗМУ В ПРАЦІ «EUROPEAN MINIMALISM: A STUDY OF SIX EUROPEAN COMPOSERS WHO HAVE INCORPORATED MINIMALIST PRACTICE» АНДРІЯ ЛЕГКОГО.....	152
Юров О. ПІСНЯ ЗАКОРДОННИХ УКРАЇНЦІВ: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК.....	155
Тичініна А. СВІТ ПРИРОДИ ЯК АНТРОПОЛОГІЧНЕ ДЗЕРКАЛО: ПОЕЗІЯ МАРІЇ РЕВАКОВИЧ..	158

Діаспорознавство в закладах вищої освіти України та зарубіжжя

Карась Г. ДІАСПОРОЗНАВСТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ НАУКОВИЙ НАПРЯМ ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА.....	161
--	-----

Форми організації зарубіжного українства: від шкіл українознавства до кредитових спілок

Вусик-Жильцова Л. УКРАЇНЦІ В ЛИТВІ: МИНУЛЕ ТА ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	164
---	-----

Галайчук О. УКРАЇНСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЧЕТВЕРТОЇ ХВИЛІ ЕМІГРАЦІЇ.....	172
---	-----

Горда О. УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ЕСТОНІЇ: ЧИННИКИ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ.....	175
--	-----

Гаврилишин П. БОГДАН ГАВРИЛИШИН – ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ АНТОНОВИЧІВ.....	178
--	-----

Филипович Г., Филипович Л. ЦЕРКВА ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА: ДОСВІД І СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.....	181
---	-----

Культурна та мовна інтеграція українців в країнах оселення

Левицька А. СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ КУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В КРАЇНІ ОСЕЛЕННЯ.....	185
---	-----

Лисак І. ПРОЦЕСИ МОВНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ВНАСЛІДОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У КРАЇНАХ З АНГЛОМОВНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ.....	186
--	-----

Семенова (Поліщук) М. УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У РИЗИ – ОСЕРЕДОК УКРАЇНИ В ЛАТВІЇ.....	189
--	-----

Щербін Л. ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦЯ У КЛІВЛЕНДІ: ДОСВІД СТЕПАНА КІКТИ (1918–2005).....	192
---	-----

Червінська І. ЕТНОКУЛЬТУРНА СПАДЩИНА РЕГІОНУ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ЗАРУБІЖЖЯ.....	194
--	-----

Сирко І. ОБРАЗИ ПРИРОДИ В ЩОДЕННИКОВОМУ ДИСКУРСІ ДІАСПОРИ: СТИЛІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ.....	197
--	-----

Українці зарубіжжя на автохтонних землях: історія, інтеграція, асиміляція

Стеценко О. СТАРОДУБЩИНА: ГЛИБИНИ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ АВТОХТОНІВ.....	201
Бурда С. ІНТЕГРАЦІЙНО-АСИМІЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЗБЕРЕЖЕННІ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В ХОРВАТІЇ.....	203
Гринюка Б. ЕМІГРАЦІЯ МЕШКАНЦІВ СЕЛА КОЦЮБИНЦІ ТА ЇХ ІНТЕГРАЦІЯ В КРАЇНАХ ОСЕЛЕННЯ.....	213
Стафійчук В., Степанчук О. ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ У СЛОВАЧЧИНІ ТА РУСИНСТВО ЯК ЗАСІБ НОВІТНЬОЇ АСИМІЛЯЦІЇ І ЗАГРОЗА ЦІЛІСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ РУХУ.	216
Брызгунов Ю. ОПІР І ВОЛЯ ДО ВИЖИВАННЯ УКРАЇНЦІВ ВОРОНЕЖЧИНИ В ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР.....	219
Вівчарик П. ІРИНА ЗАЯЧКІВСЬКА-ГАВРИЛЮК. НЕВІДОМІ ШТРИХИ ДО ЖИТТЄПІСУ ВІДОМОЇ ЗБАРАЖЧАНКИ.....	226

Українська держава vs Закордонне українство: минуле, сьогодення, майбуття

Пономаревський С., Винниченко І. УКРАЇНА – УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА: ГУМАНІТАРНА СПІВПРАЦЯ (ПРО ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОЇ СПІВПРАЦІ З УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ).....	230
Крисаченко В. КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ПОТРЕБИ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ.....	232
Хоменко О. РОЛЬ ДОСЛІДНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У ВИВЧЕННІ ПИТАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ШКІЛЬНИЦТВА ПІД ЧАС ПРАВЛІННЯ УРЯДУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1918 Р.....	235
Любіцева О., Винниченко І., Уліганець С. ПІДГАСЧАНІ В НАУКОВОМУ ТА МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРАХ США.....	238

Мазука Л. РОЛЬ ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНСТВА В УТРИМАННІ ІНТЕРЕСУ ДО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	241
Супронюк О., Антонова В. УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ В РОЗБУДОВІ ДЕРЖАВИ: М.ГАЛИН (1856–1943) – ВІЙСЬКОВИЙ ЛІКАР, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ІНТЕЛЕКТУАЛ, УКРАЇНОФІЛ.....	244
Якуб'як А. ЗАКОРДОННЕ УКРАЇНСТВО У ФОРМУВАННІ ВІЗІЙ УКРАЇНИ МАЙБУТНЬОГО: АКТУАЛЬНІ ГРОМАДСЬКІ ІНІЦІАТИВИ.....	246
Запотоцький С., Винниченко І., Ільїна О. ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА «УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА НА ПЕРІОД ДО 2000 РОКУ» ТА ЇЇ ВИКОНАННЯ.....	248
Гедін М. НОСТАЛЬГІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ.....	253
Горбунова Г. МИКОЛА ПЛАВ'ЮК – ІСТОРИЧНА ПОСТАТЬ ТА СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (ЗА НОВИМИ НАДХОДЖЕННЯМИ ІДАГОУ).....	256
Крупа Т. РОЗДУМИ ГРОМАДЯНКИ УКРАЇНИ ПРО РОБОТУ ПОСОЛЬСТВА УКРАЇНИ У РЕСПУБЛІЦІ КАЗАХСТАН.....	259
Васильчук В. ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІТЬ..	262
Костючок П. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНЦІВ: АМЕРИКАНСЬКА НАРОДНА РАДА УГРО-РУСИНІВ.....	265
Шендеровський В. ЗБЕРЕЖЕННЯ МОГИЛ ВИДАТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	267
Гуда А. ВІЙСЬКОВІ ДІАСПОРИ ТА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА.....	269
Іноземний досвід підтримки своїх зарубіжних краян	
Шертвінене Н. ЛИТВА ТА ЇЇ ДІАСПОРА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	273

Еміграція українців до Європи після лютого 2022 року: розселення, інтеграція, наміри

Савчук Т. СОЦІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ ЦЕРКВИ «СЛОВО ВІРИ» У ВАРШАВІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	277
Саган Г. ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ДІАСПОРНИХ ГРОМАД ХОРВАТІЇ З ПІДТРИМКИ БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ.....	280
П'ятковська О. ЕМІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДО ЕСТОНІЇ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ: ДЕМОГРАФІЧНІ ПАРАМЕТРИ ТА ЇХ СПЕЦИФІКА.....	283
Цимбал Т. УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ ТА КОЛІЗІЇ.....	287
Мацука В. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОН ЧЕРЕЗ ВІЙНУ.....	290
Гнатюк В. ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ У ПОЛЬЩІ ЗА 2022-2023 РР.: ДЕЯКІ ВИСНОВКИ.....	293
Закірова С. «ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ» УКРАЇНСЬКОЇ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ ЗА КОРДОН ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 Р.....	296
Чекаленко Л. СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ УКРАЇНИ, ПОЛЬЩІ І БІЛОРУСІ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	298
Тодоров І. НОВІТНЯ УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В НІМЕЧЧИНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	303
Долінська О. ПРИБУТТЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ ДО ПОЛЬЩІ У ПЕРШІ ТИЖНІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ДОПОМОГА ТА ОСНОВНІ АКТОРИ.....	306
Мотрук С. УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА ЧЕХІЇ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА КРИЗ ХХІ СТ.	309
Потапенко І. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ БОЛГАРІЇ.....	312
Рендюк Т. ЕТНО-КУЛЬТУРНІ ВИМІРИ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО УКРАЇНСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	313
Ключівський Ю. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: СТАТИСТИКА, СТАТУС, ДОПОМОГА ТА ЗАХИСТ.....	316

Макар В. СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ: РОЗСЕЛЕННЯ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	326
Кулагіна-Стадніченко Г. УКРАЇНЦІ ШВЕДЦІ ТА ЇХ РЕЛІГІЙНІСТЬ У РЕАЛІЯХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ.....	329
Буличева Т., Гринюк Т., Борисова О. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА ТА ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА ЕСТОНІЇ УКРАЇНІ ЯК СВІДЧЕННЯ ПЕРЕМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ВСУПЕРЕЧ ВИКЛИКАМ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	331
Катрун Т. ЕМІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДО ЧЕХІЇ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ: ОСНОВНІ РИСИ, ПРОБЛЕМИ, НОВІ МОЖЛИВОСТІ.....	334
Хільчевська І., Холодзько А. МІГРАЦІЙНИЙ СПІЛЛОВЕР ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИКЛИК ЧИ ШАНС ДЛЯ ЄВРОПИ.....	337
Гаращенко А., Сировець С. ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ЕМІГРАЦІЇ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ.....	340
Відомості про авторів	344

5. Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – Том 15. – Київ: Альтернатива, 1999. – 352 с.
6. Зубик А. Українська діаспора: суспільно-географічне дослідження: монографія. – Львів: ПРОСТІР М, 2019. – 438 с.

Гілевич Ігор

БЕРЕСТЕЙЩИНА У НАРОДОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЛЬВОВА (20–30-ті роки ХХ ст.)

В історіографічній літературі досі докладно не було проаналізовано внесок українських етнологів Львова (передовсім зі середовища Етнографічної комісії Наукового товариства імені Шевченка у Львові; далі – ЕК НТШ) у дослідження Полісся України як наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. (період найбільшого розквіту ЕК НТШ), так і вже в міжвоєнний період (тоді в силу історичних реалій масштаби всіх напрямів діяльності цього осередку були значно скромнішими); не з'ясовано впливу нових суспільно-політичних реалій та державних кордонів на поліссезнавчі студії українських вчених Львова. В науковій літературі періоду незалежності України проаналізовані лише окремі аспекти тогочасних поліссезнавчих досліджень: поліська експедиція Філарета Колесси разом з Казимиром Мошинським у 1932 р. [1, с. 409–431]; етнографічна виставка «Полісся» 1938 р. [2, с. 229]; дослідження Василя Пастушина про с. Дрочево на Берестейщині [3] тощо.

Пропонована розвідка покликана частково заповнити цю прогалину, зокрема з'ясувати місце Берестейщини як частини Українського Полісся у наукових зацікавленнях українських учених Львова (етнологів, етномузикологів, фольклористів, мистецтвознавців) міжвоєнного періоду, виділити та охарактеризувати основні тенденції, наукові народознавчі проекти та результати цих досліджень.

Відомий знавець українців Берестейщини В. Леонюк стверджував, що *“серед загарбаних Польщею українських земель воєводство Поліське за господарчими і культурними показниками, за рівнем освіти і свідомості населення стояло на останньому місці”* [4, с. 26]. Це прекрасно розуміла в той час і польська влада, яка докладала максимум зусиль, щоб унеможливити вплив галицьких українців на українство Берестейщини (передовсім йдеться про т.зв. сокальський кордон) та підготувати ґрунт для колонізації останніх. Прекрасно розуміли це й члени ЕК НТШ, які, реально оцінюючи кардинальну зміну становища Товариства в умовах польського панування, вирішили зосередити власні дослідження на всіх українських етнічних землях тогочасної Польщі, з особливим

оглядом на ті, де був найнижчий рівень національної ідентичності – йшлося про Лемківщину та Полісся (в кордонах міжвоєнної Речі Посполитої воно охоплювало північ Волинського та Поліське (з центом у Бересті) воєводства, а на лівобережжі Західного Бугу його продовженням було Підляшшя в межах Люблінського та Білостоцького воєводств).

Найвідомішим поліссезнавчим проектом, який реалізовували спільно провідні українські (Ф. Колесса) та польські (К. Мошинський) учені в досліджуваний період, стала музично-етнографічна експедиція у вересні 1932 р. на терени Лунинецького повіту Поліського воєводства. За результатами цих досліджень Ф. Колесса підготував цінну розвідку про народну музику на Поліссі [5]. Натомість публікації великої збірки текстів пісень з нотами перешкодила Друга світова війна. Лише в 1995 р. світ побачив збірник «Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського» [6].

На початку 1930-х років члени ЕК НТШ вперше зробили спробу створити кореспондентську мережу й на теренах тодішніх Волинського та Поліського воєводств. Зокрема в останньому матеріали мали збирати дякон Виличенко зі с. Котре Пружанського повіту, Кость Сошинський та службовець суду Соловій з Берестя [7, с. 39]. Проте більш докладних відомостей про реальні результати їхньої польових досліджень на місцях поки що знайти не вдалося.

Серед галицької інтелігенції в 1930-х роках була поширена практика влаштувати поїздки (сухопутними та водними шляхами) на Полісся (переважно саме на терени однойменного воєводства, тобто вже на Берестейщину в сучасному розумінні). Дехто з них (напр. Осип Матейко, Ірина Гургула та ін.) за результатами цих мандрівок опісля читали публічні лекції, публікував звіти у формі статей чи навіть невеликих брошур, в яких різне місце відведено саме етнографічним матеріалам. Одним із таких мандрівників був і викладач класичної філології у гімназіях Галичини В. Пастущин, який із власної ініціативи в 1938 р. провів кількамісячні стаціонарні дослідження у невеликому поліському с. Дрочево на Берестейщині. Його праця задумувалася як продовження монографічних описів окремих населених пунктів, підготовлених західноукраїнськими вченими у міжвоєнний період [3]. Щоправда цю монографію вдалося опублікувати лише в 2014 р. [8].

Саме Полісся була присвячена організована весною 1938 р. у приміщенні Культурно-історичного музею НТШ виставка, котру організатори запланували як початок ряду етнографічних виставок за принципом історико-етнографічного районування України. Більшість експонатів репрезентували саме Поліське (Пінськ, Кобрин, Берестя, Камінь-Каширський) та меншою мірою Волинське (Сарни) воєводства. Впродовж 6 березня – 18 квітня 1938 р. низка

українських учених під час спеціальних поліських вечорів прочитала серію лекцій про історію Полісся в княжу добу (Я. Пастернак), поліську народну пісню (Ф. Колесса) (обидві – 8 березня), матеріальну культуру (Р. Гарасимчук та І. Гургула; 17 березня), звичаї й вірування (К. Добрянський; 24 березня) поліщуків, Полісся в українській художній літературі (Б. Романенчук; 31 березня) та очах мандрівника (В. Шиприкевич; 5 квітня), етнічний склад населення Полісся (В. Кубійович; 9 квітня), антропологічний тип (І. Раковський; 14 квітня) та говір (І. Зілінський; 18 квітня) поліщуків [9, с. 98–99]. Підготовка та проведення виставки супроводжувалися десятками публікацій на сторінках української періодики краю.

Саме Берестейщина була тією частиною Українського Полісся, де українські етнологи Львова у міжвоєнний період могли проводити найбільше досліджень. Ні до того (передовсім в період найбільш продуктивної діяльності ЕК НТШ наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.), ні після того (в повоєнний період чи в часи незалежності України) вони такої можливості вже не мали. Упродовж міжвоєнного періоду (найбільше в 1930-х роках) Львівські професійні народознавці та аматори відводили Берестейщині особливу роль, могли говорити про місцевих автохтонів як українців, показувати спільність їхньої культур та мови з рештою українців. Натомість у повоєнний період в силу нових політичних кордонів (передовсім між УРСР та БРСР) ситуація кардинально змінилася, позаяк вже не можна було в народознавчих працях писати про Берестейщину як про частину українських етнічних земель [10].

1. Довгалюк І. Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 648 с.
2. Сапеляк О. Про музейну справу НТШ // Народознавчі зошити. 1996. № 4. С. 225–229.
3. Гілевич І. Маловідома праця Василя Пастущина про традиційну культуру поліщуків // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї: наук. зб. Вип. 44. Матеріали Четвертої Всеукраїнської науково-етнографічної конференції, присвяченої 80-річчю від дня народження Олекси Ошуркевича (16–17 квітня 2013 р., м. Луцьк). Луцьк, 2013. С. 123–128.
4. Леонюк В. Словник Берестейщини. Львів, 1996. 360 с.
5. Колесса Ф. Народна музика на Поліссі // Українська музика. Львів, 1939. Ч. І. С. 3–15.
6. Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського / упор. С. Грица. Київ: Музична Україна, 1995. 189 с., ноти.
7. Глушко М. Етнографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1898–1940): персональний склад, функції // Глушко М. Народознавчі студії в Науковому товаристві імені Шевченка (1895–2020). Львів, 2022. С. 17–55.
8. Пастущин В. Ю. Дрочево Берестейського району на Поліссі (монографія). Київ, 2014. 126 с.
9. Пастернак Я. Культурно-історичний музей // Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Львів, 1939. Ч. 74. С. 95–100.
10. Гілевич І. Традиційна культура автохтонного населення Берестейщини та Пінщини в наукових студіях українських етнологів середини 1940-х – 1980-х рр. // Тези доповідей учас-

ників міжнародної наукової конференції «На пограниччі культур та етносів: взаємодія як спосіб комунікації та еволюції» (7–10 листопада 2018 р., м. Львів–Винники). Львів; Винники, 2018. С. 66–67.

Винниченко Ігор

ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ ДІАСПОРИ: ТРИ ДЕСЯТИЛІТТЯ ДІЯЛЬНОСТІ

У травні 1994 р. у Батурині (Чернігівщина) на Зборах Української Всесвітньої Координаційної Ради [1] було створено, а в липні того ж року зареєстровано (Управлінням юстиції Старокиївської райдержадміністрації у м.Київ) громадську неприбуткову організацію – Інститут досліджень діаспори (далі – ІДД).

Метою діяльності інституції, посаду директора якої упродовж 1994-1996 років виконував Богдан Горинь [2], було визначено «організацію та здійснення досліджень закордонного українства та діаспор в Україні задля висвітлення питань їхніх історії та сьогодення; надання українцям зарубіжжя та представникам національних меншин в Україні допомоги в задоволенні їхніх національно-культурних та інформаційних потреб». [3]

Від часу створення ІДД ним «заопікувались» українські зарубіжні інституції – як наукові (УВАН у США, УВАН у Канаді, НТШ в Америці, Канадський Інститут Українських Студій, Інститут дослідів Волині, Український Вільний Університет та ін.), так і громадські та благодійні (Український Братський Союз, Українсько-Американська Координаційна Рада, Фондація імені Івана Багряного, Злучений Українсько-Американський Допомоговий Комітет, Товариство святої Софії, Товариство української культури Кубані та ін.), а також редакції газет та журналів, які надсилали свої часописи до бібліотеки Інституту: «Свобода», «Америка», «Національна трибуна», «Українські вісті», «Мета», «Наш голос», «Ukrainian Weekly» (усі – США), «Гомін України», «Вісник», «Нові дні», «Новий шлях» (усі – Канада), «Хлібороб» (Бразилія), «Українське слово» (Аргентина), «Наше слово» (Польща), «Вільна думка» та «Церква і життя» (Австралія), «Українська думка» (Великобританія), «Українське слово» (Франція), «Українські новини» (Казахстан), «Християнський голос» (Німеччина), «Україна пресс» (Болгарія). Свої видання передавали до Інституту й зазначені наукові інституції. Завдяки цьому вже через кілька років бібліотека ІДД нараховувала кілька сотень книг та майже 2 тисячі часописів.

Громадським (неприбутковим) статусом інституції була зумовлена потреба пошуку благодійників, які б уможлилювали її діяльність та виконання статутних завдань. Такими стали як юридичні, так і фізичні особи: акціонерні

- Вівчарик Петро – головний спеціаліст відділу туризму та охорони культурної спадщини управління економіки та залучення інвестицій Збаразької міської ради (vivcharykpetro@gmail.com)
- Вусик-Жильцова Людмила – референтка освіти Союзу Українок Америки, членкиня Національного комітету Голодомору (США), членкиня комітету Голодомору Південної Каліфорнії (wussek@hotmail.com)
- Гаврилишин Петро – к.і.н., доцент катедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (gavryshp@ukr.net)
- Гаврилюк Алла – д.держ.упр., професорка катедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв, п.н.с. відділу соціальних та інституційних трансформацій у вищій освіті України Інституту вищої освіти Національної Академії педагогічних наук України (etnosvit24@ukr.net)
- Галайчук Оксана – к.філол.н., н.с. Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (ok_halaychuk@ukr.net)
- Гаращенко Альона – фахівчиня 1 категорії катедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- Гедін Максим – к.і.н., доцент катедри психології і туризму, в.о. заступника декана факультету туризму, бізнесу і психології Київського національного лінгвістичного університету (maks300011@ukr.net)
- Гілевич Ігор – к.і.н., доцент катедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка (ihor.hilevych@lnu.edu.ua)
- Гнатюк Володимир – PhD в галузі політичних наук, н.с. Міжнародного інституту освіти, культури і зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (v.v.hnatiuk@gmail.com)
- Горбунова Галина – провідна архівістка відділу формування НАФ документами українки Центрального державного архіву громадських об'єднань та українки (gagorbunova@ukr.net)
- Горда Оксана – к.філол.н., с.н.с. Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (hordaoksana@gmail.com)
- Гринюк Діана – к.г.н., асистентка катедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка (dianagr1987@gmail.com)
- Гринюк Тетяна – к.г.н., доцентка катедри географії Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (lilacsky53@gmail.com)